
Državni izpitni center

M 0 7 2 5 1 1 1 3

JESENSKI ROK

ZGODOVINA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 30. avgust 2007

SPLOŠNA MATURA

Izpitna pola 1**SREDNJEVEŠKA MESTA IN PODEŽELJE**

V izpitni poli je 25 vprašanj. Možnih je 60 točk.

1. Pravilen je odgovor C.
Skupaj 1 točka.
2. Mesta nastajajo ob gradovih, možnost zaslužka meščanov s prebivalci gradu, ob rekah, možnost pobiranja mostnin, ob trgovskih poteh, razlog je možnost za trgovino, ob velikih samostanih, možnost trgovanja z menihi, ob križiških poti, kjer obstaja možnost za trgovino, upoštevamo tudi druge strokovno sprejemljive navedbe in razlage. *Za vsako navedbo in opis 1 točka, za tri navedbe brez opisa 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
3. Vzroki za nastanek mest so razvoj kmetijstva (agrarna kolonizacija), ki omogoči presežke pridelkov, od katerih lahko živijo meščani, križarske vojne, ki povzročijo razvoj trgovine, razvoj trgovine in obrti, od katerih lahko živijo meščani, razvoj rudnikov in rudarstva, hitra rast prebivalstva, začetki zgodnjekapitalistične proizvodnje, pojav manufaktur in založništva ter s tem povezan razvoj trgovanja, vedno več kovnic denarja in s tem povezano širjenje denarnega poslovanja, upoštevamo tudi druge strokovne odgovore. *Za vsak naštet in kratko opisan element 1 točka. Če kandidat samo našteje tri vzroke in jih ne opiše, dobi 1 točko.*
Skupaj 3 točke.
4. Mesto ima pravico do mestnega obzidja, trg pa te pravice nima. *Upoštevamo še druge strokovno sprejemljive odgovore.*
Skupaj 1 točka.
5. Pravilni odgovori so B, A, B, C, B in C. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dve 1 točka, za en pravilen odgovor pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
6. Pravilen odgovor je obvezna pot (privilegij obvezne poti). (1 točka)
Kazen za neupoštevanje privilegija je bila zaplemba blaga. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
7. Odlomek govori o osebni svobodi, ki jo dobi podložnik ko pride v mesto (mestni zrak osvobaja). *Za odgovor v smislu osebne svobode 1 točka.*
Skupaj 1 točka.
8. *Pozitivne lastnosti:*
Ščitijo obrt in tako preprečujejo, da bi jo prepovedali, zagotavljajo socialno varnost, skrbijo za člane ceha in jim pomagajo ob smrti ali drugih nesrečah, skrbijo za obrambo mesta, vsak ceh brani en predel mestnega obzidja. Skrbijo za kakovost izdelkov, preprečujejo in kaznujejo slabe obrtnike. Skrbijo za razvoj družabnega življenja, pripravljajo različne prireditve. Upoštevamo tudi druge strokovno sprejemljive navedbe in razlage. *Za vsak pravilno razložen element 1 točka. Samo naštet elementa 1 točka. Skupaj za pozitivne lastnosti 2 točki.*
Negativne lastnosti:
Zavirajo uvajanje sodobnejših načinov proizvodnje, ker vztrajajo pri ročnem delu. Slaba plača in dolg delovni dan, posebno vajenci so zelo slabo plačani. Zelo strogi predpisi za napredovanje iz vajenca v mojstra, kar omogoča izživiljanje mojstrov nad vajenci. Zaviranje konkurence. Cehi onemogočajo svobodno ponudbo in povpraševanje v mestih. Upoštevamo tudi druge strokovno sprejemljive navedbe in razlage. *Za vsak pravilno razložen element 1 točka. Samo naštet elementa 1 točka. Skupaj za negativne lastnosti 2 točki.*
Skupaj 4 točke.
9. Trgovci so se srečevali s problemom razbojništva, velikega števila valut v obtoku, različnimi merskimi enotami, slabe prometne povezave, trgovino zavirajo tudi različni mestni privilegiji (upoštevamo konkretne navedbe). *Upoštevamo še druge strokovno sprejemljive odgovore. Za vsako naštet težavo 1 točka.*
Skupaj 3 točke.

10. Pravilni odgovori so B, C in F. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
11. Pravilna odgovora sta A in D. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
12. Prva težava je pomanjkanje higiene, zlivanje odpadnih voda na ulice in podobne neprijetnosti, ki so se dogajale prebivalcem srednjeveških mest. (1 točka)
Drugi odlomek govori o igrar na srečo (oz. prepovedi igranja iger na srečo v mestu). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
13. Pojavita se manufaktura in založništvo. *Za omembo novih načinov proizvodnje brez opisa 1 točka. Kratek opis:* manufaktura je večja delavnica, kjer delavec ne izdeluje več vsega izdelka sam, temveč le posamezne dele ali opravlja posamezne faze dela; založništvo pa oblika proizvodnje, ko založnik založi izvajalca s potrebnimi surovinami, nato pa prevzame izdelek po dogovorjeni ceni. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
14. Razlogi za nastanek mestnih zvez so odstranitev konkurence, zaščita lastnih trgovcev in trgovine, pospeševanje trgovine, večji zaslužek, upoštevamo tudi druge strokovne razlage. *Za vsak naštet element 1 točka, skupaj 2 točki.*
Najpomembnejša zveza v baltskem prostoru se je imenovala Hansa (Hanza). (1 točka)
Skupaj 3 točke.
15. 1. Beneška republika (Benetke), 2. Milanska republika (Milano), 3. Firenze. *Za navedbo vsake mestne republike 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
16. Z denarnimi posli so se ukvarjali Judje (Židje). (1 točka)
Judje so se s temi posli ukvarjali zato, ker jim vera ni prepovedovala posojanja denarja za obresti. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
17. Banka je nastala iz italijanske beseda banco in je pomenila klop oz. mizo, za katero so opravljali denarne posle. (1 točka)
Katoliška cerkev je posojanju denarja nasprotovala, češ da je posojanje za obresti nemoralno, posojanje denarja je imela za zlo (hudičevo) delo. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
18. Vzroki za hitro širjenje kuge so bili: slabo zdravstveno varstvo, slabe higienske razmere, nepoznavanje, kako se bolezen širi, velika zgoščenost prebivalstva v mestih (prenaseljenost). *Za en naveden razlog 1 točka.*
V Evropo je kuga prišla iz Azije (polotoka Krima). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
19. Posledice v gospodarstvu so bile pomanjkanje delovne sile, zastoji v proizvodnji, dvig mezd, dvig cen, pomanjkanje blaga in tako zaostritev življenjskih razmer. *Za vsak naveden razlog 1 točka, za dva 2 točki.*
Skupaj 2 točki.
20. *Prvo vprašanje:* namen kolonizatorjev je bil bolje obdelati ali na novo pridobiti obdelovalno posest. *Upoštevamo še druge strokovno sprejemljive odgovore. (1 točka)*
Drugo vprašanje: novo ozemlje pridobivajo s krčenjem gozda, izsuševanjem močvirij, izsuševanjem morja. *Za navedbo enega načina pridobivanja obdelovalne zemlje 1 točka.*
Tretje vprašanje: o notranji kolonizaciji govorimo, kadar za kolonizacijo uporabimo domače ali v bližini živeče prebivalstvo. O zunanji kolonizaciji govorimo, kadar kolonisti pridejo od drugod. (1 točka)
Četrto vprašanje: razlika med nižinsko in višinsko kolonizacijo je v tem, da nižinska poteka v nižinah, višinska pa v višjih predelih. (1 točka)
Peto vprašanje: primer, kjer se je v Evropi spremenila etnična meja, je kolonizacija Nemcev v vzhodne predele Evrope (sprememba etnične meje na Slovenskem). (1 točka)
Skupaj 5 točk.

21. Spremembe v kmetijstvu so uvedba triletnega kolobarjenja, izboljššan plug in drugo izpopolnjeno kmetijsko orodje, komat, brana, podkev, uporaba cepca in boljšega semena, boljše pasmi živali, izpopolnjen mlin, boljša obveščenenost o novih kulturah in orodju. *Upoštevamo navedbo treh različnih sprememb in vsako točkujemo z 1 točko.*
Skupaj 3 točke.
22. *Dedni zakup* pomeni, da je kmet zakupnik zemlje za več generacij oz. da po njegovi smrti zemlja preide v posest njegovih naslednikov. (1 točka)
Začasni zakup pa pomeni, da je kmet začasni zakupnik zemlje, ki mu jo lahko zemljiški gospod odvzame (ali njegovim naslednikom po smrti) oz. podeli nekomu drugemu. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
23. Obveznosti kmetov do zemljiške gospode so zapisovali v urbarje.
Skupaj 1 točka.
24. Pravilni odgovori so C, A, B in D. *Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 2 točki.
25. Pravilni odgovori so A, C, B, A, B in C. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.

Izpitna pola 2**SLOVENCİ V PRVIH DVEH DESETLETJIH PO DRUGI SVETOVNI VOJNI**

V izpitni poli je 25 vprašanj. Možnih je 60 točk.

1. *Prvi element:* Nosilka kandidatne liste je bila Ljudska fronta (LF; OF). (1 točka)
Drugi element: Volili so moški in ženske, volilno pravico so imeli državljani (z dopolnjenim 18. letom starosti). Upoštevamo tudi navedbo odvzema volilne pravice (obsojencem, izdajalcem). (1 točka)
Tretji element: Izvedba volitev je imela številne pomanjkljivosti: KP je že pred volitvami ovirala delovanje drugih političnih strank, postavitev »črne skrinjice«, premeščanje kroglic itd. *Pri odgovoru upoštevamo vse vsebinsko smiselne, strokovno utemeljene odgovore in jih ocenimo z 1 točko.*
Četrti element: 29. 11. 1945 je bila razglašena FLRJ, leta 1946 pa je bila sprejeta ustava, izdelana po sovjetskem vzoru. *Za oba podatka 1 točka.*
Peti element: Formalno je na oblasti delavski razred, dejansko pa ima oblast KPJ. *Za eno pravilno navedbo 1 točka.*
Skupaj 5 točk.
2. *Prvi element:* Pred sodiščem narodne časti so sodili tistim, ki so bili obtoženi sodelovanja z okupatorjem na različnih področjih (gospodarstvo, kultura, uprava) in niso bili označeni kot vojni zločinci. (1 točka)
Drugi element: Dachauski procesi so bili proti nekdanjim taboriščnikom, ki so jih obtožili sodelovanja z gestapom in izvajanja sabotaž po vojni. (1 točka)
Tretji element: Nagodetov proces je bil proti obtoženim ustanavljanja opozicije. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
3. Ukrepi proti Cerkvi so bili: ločitev od države, zaprtje cerkvenih šol, teološka fakulteta je izločena iz univerze, prepoved karitativne dejavnosti, redovnice morajo zapustiti državne službe, odprava cerkvenih praznikov kot dela prostih dni ... *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
4. Edvard Kocbek.
Skupaj 1 točka.
5. *Prvo vprašanje:* Zakon je bil sprejet na III. zasedanju AVNOJ-a (1945). (1 točka)
Drugo vprašanje: Največ zemlje so odvzeli veleposestnikom, Cerkvi, nekmetom in bankam. *Za navedbo dveh elementov 1 točka.*
Tretje vprašanje: Kolonizacijski območji sta Kočevsko in Apaško polje. *Za navedbo obeh območij 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
6. Pravilna odgovora sta A in D. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
7. *Prvi del odgovora:* Prednost pri obnovi je bila dana prometnim povezavam, obnovi poslopij, stanovanjem, elektroenergetskemu sistemu, premogovnikom, rudnikom ... *Za dve navedbi 1 točka.*
Drugi del odgovora: Obnova je temeljila na prostovoljnem delu prebivalstva (udarniki), delu vojnih ujetnikov. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
8. Pomoč je pošiljala UNRRA.
Skupaj 1 točka.
9. *Prvo vprašanje:* Petletka je petletno obdobje v gospodarstvu, za katero država načrtuje celoten obseg proizvodnje. (1 točka)
Drugo vprašanje: Prva petletka je bila od leta 1947 do 1952. (1 točka)
Tretje vprašanje: Prednost je imela težka industrija (železarstvo, gradbeništvo, kovinska industrija) in elektrifikacija. *Za eno navedbo 1 točka.*
Skupaj 3 točke.

10. Država je uvedla obvezen odkup zaradi pomanjkanja v državi. Prepovedana je bila prosta prodaja žita, mesa in mlečnih izdelkov. Kmetje pa so dobivali industrijske izdelke. *Vsako vsebinsko, strokovno utemeljeno pojasnitev obveznega odkupa ocenimo z 1 točko.* Kolektivizacija je (nasilno) vključevanje kmetov v zadruge. *Za vsako vsebinsko, strokovno utemeljeno pojasnitev kolektivizacije 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
11. *Prvo vprašanje:* Julijska krajina je bila razdeljena po Morganovi črti na cono A in cono B. Cona A je bila pod britansko-ameriško vojaško upravo, cona B pa pod upravo jugoslovanske armade. *(1 točka)*
Drugo vprašanje: Pariz, leta 1947. *(1 točka)*
Tretje vprašanje: Ozemlje Julijske krajine je bilo razdeljeno med Italijo (cona A) in Jugoslavijo (cona B in del cone A), ustanovljeno pa je STO. *Za dodelitev 1 točke mora kandidat navesti razdelitev con med Italijo in Jugoslavijo, delnega odgovora ne priznamo. (1 točka)*
Skupaj 3 točke.
12. Pravilni odgovori so A, F, C, E, D in B. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
13. *V Avstriji so bile uvedene dvojezične šole za vse učence, vendar so bile kmalu razpuščene; leta 1957 pa je bila ustanovljena gimnazija v Celovcu in še nekaj drugih šol. Za eno navedbo enega elementa slovenskega šolstva v Avstriji 1 točka.*
V Italiji so uvedli slovenske osnovne (ljudske) šole in nekaj srednjih šol (licej Franceta Prešerna). Za eno navedbo enega elementa slovenskega šolstva v Italiji 1 točka.
Skupaj 2 točki.
14. *Prvo vprašanje:* Tito in jugoslovansko vodstvo so vztrajali pri enakopravnih odnosih med socialističnimi državami in partijami, medtem ko je Stalin gradil socialistični blok, v katerem ima vodilno vlogo SZ. Jugoslavijo, ki se je pretežno osvobodila sama, enači z drugimi vzhodnoevropskimi državami, ki jih je osvobodila RA in katerih voditelji so prišli na oblast s Stalinovo pomočjo. *Za en naveden vzrok 1 točka.*
Drugo vprašanje: Leta 1948. *(1 točka)*
Skupaj 2 točki.
15. *Prvo vprašanje:* Informbirojevci *(1 točka)*
Drugo vprašanje: Izključili so jih iz partije, okoli 16.000 so jih obsodili ali brez obsodbe zaprli v posebna taborišča na Golem otoku, Svetem Grgurju in drugje. V taboriščih so izvajali nad njimi najhujše oblike fizičnega in psihičnega mučenja. Tiste, ki so se vrnil, so še dolga leta nadzorovali, jih znova zapirali. *Za dve pojasnitvi o njihovi usodi 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
16. Gospodarska blokada, razdrte gospodarske in druge pogodbe o sodelovanju, spopadi oziroma incidenti na mejah, psihološki pritiski, grožnje z vojno, znižanje ravni diplomatskih odnosov.
Za vsako strokovno utemeljeno navedbo 1 točka.
Skupaj 2 točki.
17. Pravilni odgovori so A, B in E. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
18. Zveza komunistov Slovenije (ZKS).
Skupaj 1 točka.
19. Neupoštevanje pogojev za proizvodnjo (surovine, energija, prometne zveze ...); vgrajevanje stare in dotrajane opreme v tovarne; nastanek barakarski delavskih naselij brez kanalizacije in elektrike okrog tovarn; nenačrtna poraba najboljših obdelovalnih površin; selitev kmetov v mesto, zanemarjanje podeželja in vsak drug strokovno utemeljen odgovor. *Za vsako navedbo 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
20. Predmeti široke porabe so bili: radijski sprejemniki, mopedi, hladilniki, avtomobili, električni sesalniki, drobni gospodinjski aparati, štedilniki, boljša stanovanjska oprema itd. *Za štiri naštete predmete 2 točki, za tri ali dva 1 točka, ostalo 0 točk.*
Fičo, fičko ... (1 točka)
Skupaj 3 točke.

21. Centralistični model pripišejo k A. Rankoviću in samoupravni model k E. Kardelju.
Skupaj 1 točka.
22. Utrditev vrednosti dinarja, ustavitev inflacije, konkurenčnost z zunanjim trgom, svobodno razpolaganje z devizami, posodobitev gospodarstva, uskladitev cen. *Za navedbo dveh reform 2 točki. Priznamo vse vsebinsko, strokovno smiselne navedbe.*
Devalvacija (denominacija dinarja) (1 točka)
Skupaj 3 točke.
23. Zaradi cestne afere; ker ZIS ni dodelil mednarodnih posojil za gradnjo slovenskih avtocest.
(1 točka)
Stane Kavčič (1 točka)
Skupaj 2 točki.
24. *Prvo vprašanje:* Večja vloga trga, v politiki večja idejna pluralnost oziroma večja demokratizacija v okviru enopartijskega sistema. (1 točka)
Drugo vprašanje: Vlogo odločanja naj bi dobile republiške skupščine in drugi izvoljeni organi. (1 točka)
Tretje vprašanje: Zavzemali so se za nacionalni in republiški interes. (1 točka)
Četrto vprašanje: Partijski vrh (s Titom in Kardeljem na čelu) se je bal obnove večpartijskega sistema. Z zagovorniki reform so obračunali (sledile so zamenjave, odstopi, odpuščanje, tudi zapiranje). *Za obe navedbi 1 točka.*
Skupaj 4 točke.
25. Pravilni odgovori so 1, 3, 5, 6, 4 in 2. *Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dve 1 točko, za eno pa 0 točk. Upoštevamo tudi pravih zapis letnic (1946, 1955, 1963, 1967, 1958 in 1948).*
Skupaj 3 točke.